

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

KMS

Verantwoordelijke: Directie

Versie: 1.0

Voor wie: Leerkrachten, directie, ouders

Kaart vastgesteld op: 1 april 2022

Herzieningsfrequentie: Eens per vier jaar

Doel van de kaart

1. Verhogen fysieke veiligheid en integriteit veiligheid van leerlingen en leerkrachten.
2. Weten wat leerkracht moet doen na incident waarbij er sprake is van grensoverschrijdende handelingen tussen leerlingen (of leerkrachten).
3. Weten hoe de school moet handelen na een incident waarbij er sprake is van grensoverschrijdende handelingen tussen leerlingen (of leerkrachten).

Relatie met de visie

Alle leerlingen van de Schoolwerkplaats horen zich in hun schoolperiode veilig te voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit geldt ook voor de fysieke veiligheid. Wij streven ernaar om een open, transparante organisatie te zijn. In het geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag zullen wij, in verbinding met elkaar blijven en integer handelen.

Inleiding en achtergrond

Seksueel experimenteren in de context van socialisatie

Experimenteren tussen basisschoolleerlingen is een belangrijk deel van het leerproces, ook op seksueel gebied. Hierbij kan er echter een situatie ontstaan waarin een leerling voorbij een toelaatbare grens gaat van een andere leerling, de leraar of school gaat. We spreken dan over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De aard van het gedrag en de context van de situatie bepalen hoe je als leraar en als school reageert. Dat kan uitdagend zijn omdat emoties bij betrokkenen hieromtrent hoog kunnen oplopen.

Seksuele grensoverschrijding basisschoolleerlingen

Bij onderzoekend leren en het opzoeken van grenzen hoort ook dat grenzen soms (licht) overschreden worden. Meestal volstaat het als je leerlingen nogmaals herinnert aan de afspraken. Daarom is het belangrijk dat er concrete afspraken zijn gemaakt; welk seksueel oefenen en experimenteergedrag is op onze school gewenst en ongewenst? Het kan ook voorvallen dat niet de afspraken van de school worden overschreden, maar wel een persoonlijke. Een leerling die op het schoolplein vriendschappelijk een kusje aan een andere leerling geeft, kan zomaar – zonder het door te hebben – de grens overgaan. Misschien is het geen schoolregel, maar wel de grens van deze leerling. Kinderen moeten nog leren uitvinden wat hun eigen grenzen zijn en die van een ander. In dit geval kan de leraar hierop inspelen door met beide leerlingen te praten. Ze met elkaar in gesprek te brengen en hen vaardigheden te leren zoals bijvoorbeeld ‘nee’ zeggen.

De risicomomenten kennen

Vaak experimenteren leerlingen buiten het zicht van leraren. Als experimenten grensoverschrijdend wordt, gebeurt dat eerder in een één-op-één-situatie zoals op de wc, in een kleedkamer, op een beschut plekje van het schoolplein, tijdens het schoolkamp of op een schoolfeest. Ook online, op sociale media experimenteren leerlingen buiten het zicht van leraren. Wil dat zeggen dat we de leerlingen 100% van de tijd in het zicht moet houden? Nee. Dat is niet altijd wenselijk of mogelijk. Wat we wel kunnen doen:

- We maken weloverwogen risico-inschattingen en keuzes. Dat doen we niet alleen maar als team.
- We zorgen dat we als team periodiek overleggen over dit soort momenten en plekken en hoe wij hier als school(team) mee om willen gaan. Tijdens deze overleggen evalueren wij de gemaakte afspraken en stellen deze bij waar nodig. Zo weten we dat we bij een eventueel incident kunnen terugvallen op de gemaakte afspraken.
- We nemen praktische voorzorgsmaatregelen.

Naast de fysieke schoolomgeving zijn sociale media een plek waar leerlingen experimenteren, grenzen opzoeken en pesten. Dat lijkt soms buiten het bereik van de school, maar heeft wel degelijk invloed op de sociale veiligheid in de klas. Met seksuele grensoverschrijding online volgen wij dezelfde stappen als met grensoverschrijding in de klas en op school.

Herkennen en interpreteren

Het is niet altijd duidelijk of we te maken hebt met seksueel grensoverschrijdend gedrag of niet. Om gepast te kunnen reageren is het belangrijk om (seksueel) gedrag en opmerkingen van leerlingen te herkennen en interpreteren. De Schoolwerkplaats schakelt hulp bij het herkennen en interpreteren van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag en hoe te handelen als dat gewenst is.

Bij een ernstige grensoverschrijding

Wanneer duidelijk is dat we te maken hebben met een incident of (ernstig) seksueel grensoverschrijdend gedrag, vraagt dit om gepaste acties en maatregelen. Soms worden grenzen zo ernstig overschreden dat de veiligheid van leerlingen in gevaar is, bijvoorbeeld wanneer

leerlingen elkaar dwingen tot seksuele handelingen. Dit vraagt om uiterst zorgvuldig handelen naar alle betrokkenen, om zo weer veiligheid en integriteit te creëren of herstellen.

Wat we doen

Deze kwaliteitskaart is gebaseerd op inzichten van de Stichting School & Veiligheid. Deze stichting ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Stappenplan bij een incident waarbij sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen. Hieronder staan acties beschreven die wij ondernemen als er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen. Voor sommige acties geldt dat ze naast elkaar uitgevoerd kunnen of moeten worden. De ernst en specifieke omstandigheden van het incident bepalen wat wel of niet nodig is. Wij wegen dit steeds zorgvuldig af maar komen wel direct in actie.

Algemene uitgangspunten

De school houdt de regie. Ouders hebben soms uitgesproken opvattingen over wat ze vinden dat de school moet doen. Het is begrijpelijk dat ouders zich afvragen of de school nog de juiste plaats voor hun kind is. Het is belangrijk om in rust tot weloverwogen beslissingen te komen. Dit betekent dat we als school onze onderwijskundige en pedagogische uitgangspunten leidend laten zijn. De visie van de school op onderwijs en veiligheid voor alle leerlingen is van belang: hoe wordt in het algemeen omgegaan met grensoverschrijdend gedrag, mogen leerlingen fouten maken, hoe kun je fouten herstellen? Aandachtspunt bij een incident is dat we in de school zorgen voor een goede taakverdeling tussen de teamleden. We maken, als het incident groter wordt, afspraken over wie de school leidt en wie de afhandeling van het incident. Het bestuur is betrokken, we maken met hen afspraken over communicatie en eventueel inzet van expertise van binnen de school of van externen. Hieronder volgt een beschrijving van de acties.

De Schoolwerkplaats volgt het stappenplan bij een incident PO van de Stichting School & Veiligheid. Bij iedere actie is aanvullende informatie opgenomen.

- 1: Voer gesprekken
- 2: Neem maatregelen
- 3: Zorg voor opvang
- 4: Communicatie
- 5: Vervolg

Wij nemen de stappen hieronder door.

1. Het voeren van gesprekken

1. We houden een logboek bij (datum, gesprekspartner, afspraken).
2. We bewaren e-mails en andere communicatie hierover overzichtelijk.
3. We bespreken het (vermoeden van) seksueel grensoverschrijdend gedrag met de leerkracht van de betrokken leerlingen en de directie (evt. ook met intern begeleider en vertrouwenspersoon). Bij de weging van de ernst van het gedrag onderzoeken we het volgende;

- Is er sprake van pressie/dwang?
- Is er sprake van ongelijkheid (leeftijd, grootte, ervaring, cognitieve vermogens)?
- Gaat het om eenmalig of herhaald gedrag?
- Past het gedrag bij de normale ontwikkeling van kinderen?

4. We nodigen op zeer korte termijn ouders van betrokken kinderen uit voor een gesprek waarin de zorg van de school (voor betrokken leerling en de veiligheid voor andere leerlingen) wordt gedeeld. We maken daarin een afweging of het handig is om betrokken ouders wel of niet samen uit te nodigen voor een gesprek. Gesprekken worden standaard met twee personen vanuit de school gevoerd. In het gesprek komen we tot afspraken met de ouder(s) over wat er naar de betrokken leerlingen gecommuniceerd wordt. Spreek met de ouders af wat met hun kinderen besproken wordt.

5. De leerkrachten luisteren naar alle betrokken kinderen.

6. We bespreken met de ouders mogelijke oplossingen en/of een actieplan waarin maatregelen en afspraken worden vastgelegd, hulpverlening voor kind en/of gezin, tijdelijk extra toezicht in de klas, etc. (zie voor meer voorbeelden stap 2: onderneem actie).

Handreiking voor leerkrachten in gesprek met betrokken ouders.

Voer de gesprekken met ouders met twee personen. Verdeel eventueel de ouders van de betrokken kinderen over verschillende personen. De belangen van de verschillende ouders kunnen uiteenlopen en soms kan één contactpersoon er niet voor beide partijen zijn. Spreek in termen van 'betrokken kinderen' en vermijd de termen 'dader/slachtoffer'. Spreek liever over het kind dat initiatief nam en het kind dat iets overkomen is. Vermijd in de gesprekken en in alle communicatie het woord 'seksueel'. Dat is een lading die volwassenen geven. Voor kinderen speelt dit veel minder. Bruikbare termen zijn 'intimiderend', 'ongepast' of 'grensoverschrijdend'. Kinderen geven op vragen vaak het antwoord waarvan zij denken dat hun ouders het willen horen. Dat levert vaak onduidelijkheid en onjuiste informatie op. Zeker bij jonge kinderen is het hierdoor heel moeilijk en vaak niet mogelijk om helemaal helder te krijgen wat er precies gebeurd is. Als ouders er met hun kind over praten, is het daarom heel belangrijk dat zij open vragen stellen en geen sturende of suggestieve vragen. Het is belangrijk dat ouders weten dat hun reacties op de gebeurtenissen in hoge mate bepalend zijn voor de last die hun kind ervaart. Al zij rustig kunnen blijven en steunend, heeft hun kind minder last dan als zij (in het bijzijn van hun kind) overstuur en boos zijn.

2. We nemen maatregelen

1. We maken op grond van de gesprekken een eerste inschatting over hoe groot de impact van het incident is of kan worden.
2. We maken een kort actieplan. We betrekken hierbij eventueel expertise van buiten de school (GGD- JGZ, Schoolbegeleidingsdienst, evt. de behandelaar van het betrokken kind, landelijk experts, etc.).
3. We nemen snel maatregelen en communiceren deze maatregelen naar de betrokken ouders en personeel (zie 4. Communicatie).

4. Als de impact van het incident groot wordt stellen we een team samen met school, bestuur en externe professionals om verdere acties uit te zetten.

Toelichting bij maatregelen

De maatregelen zullen erop gericht zijn om de veiligheid voor alle kinderen in de school te vergroten. Het betekent dat de leerling die grensoverschrijdend gedrag vertoonde zo min mogelijk gelegenheid krijgt dit nog eens te doen. Vaak gaat het om hele praktische afspraken. We brengen goed in kaart welke momenten en situaties problemen kunnen opleveren. We bepalen in overleg met collega's en betrokken ouders wat er nodig is en voor welke periode. We evalueren op afgesproken tijdstippen en passen de afspraken waar nodig aan. Het is over het algemeen niet aan te raden om een jonge leerling te schorsen voor grensoverschrijdend gedrag. De terugkeer van het kind naar school kan hiermee ernstig belemmerd worden. Wel zou een leerling in overleg met de ouders een paar dagen thuisgehouden kunnen worden zodat er dan rustig afspraken over veiligheid gemaakt kunnen worden. Bij oudere kinderen waar straf op zijn plaats is, kan schorsen een functie hebben maar vaak zijn er alternatieven waar het kind ook lering uit kan trekken. Kijk naar wettelijke bepalingen vanwege de juridische consequenties: informeer/raadpleeg het bestuur. Voorbeelden van afspraken, afhankelijk van de omstandigheden en de mogelijkheden op school:

- Afspraken over halen en brengen naar school.
- Tijdelijk extra toezicht in de klas, op het schoolplein, bij omkleden voor gym, etc.
- Het kind dat het initiatief nam en het kind dat het is overkomen, zitten (voorlopig) niet bij elkaar in de groep.
- Jonge leerlingen die ernstig grensoverschrijdend gedrag vertonen kunnen tijdelijk in een hogere groep geplaatst worden met een eigen programma.

3. Wij zorgen voor opvang

1. Wij bieden zo nodig opvang en professionele hulp voor betrokken kinderen en betrokken ouders.
2. Wij bieden zo nodig (psychosociale) ondersteuning voor het personeel, eventueel door externen.
3. Wij zorgen voor voldoende ondersteuning voor de schoolleiding (steun vanuit het bestuur, ondersteuning door lokale organisaties, evt. tijdelijk extra inzet, etc.)

Toelichting bij opvang

Het is heel goed te begrijpen dat ouders geraakt en geschrokken zijn als ze horen/merken dat er dingen met hun kind gebeuren die de integriteit van het kind aantasten. Ouders zitten vol emoties, hun kind is gekwetst, hun vertrouwen in de school/anderen is beschaamd. Bedenk, ook als de reacties soms erg heftig zijn: de angst en de zorg om hun kind is de basis van die reactie. Eigen negatieve ervaringen van de ouders kunnen bijdragen aan hun reactie. Professionele begeleiding van de betrokken ouders is vaak nodig. Het is belangrijk aan te sluiten bij de zorg om hun kind en ouders hierin te erkennen. Soms is er meer informatie nodig over normale seksuele ontwikkeling of over op welke wijze ouders het gesprek met hun kind kunnen voeren. Omdat niet altijd duidelijk wordt wat er precies tussen kinderen is gebeurd, is de begeleiding erop gericht

goed te kijken naar signalen bij het kind in een langere periode na het incident. Voor ouders kan het van groot belang zijn dat er begeleiding voor hen is door een organisatie buiten de school. Houd er rekening mee dat een stapeleffect op kan treden bij kinderen en volwassenen (ook personeel) die eerder emotionele gebeurtenissen hebben meegemaakt. Zo kan iemand een grotere impact van het incident ervaren dan je op grond van de huidige feiten zou verwachten.

4. Wat en hoe communiceren wij

Intern

1. We informeren het personeel over de ontwikkelingen en de afspraken.
2. We spreken af wie aanspreekpunt is voor de ouders.
3. We zorgen dat het in en rond de klassen rustig blijft.

Extern

1. Communicatie naar ouders: of de school naar andere dan de direct betrokken ouders communiceert hangt af van het incident (ernst en aantal betrokkenen).

Media

In principe wordt er niet met de media gecommuniceerd. Mocht dit toch aan de orde zijn, maak dan bewuste afwegingen. Wanneer een incident intern gehouden kan worden (met alleen communicatie naar de betrokken ouders), heeft dat de voorkeur en is dit in het belang van alle betrokkenen. Zeker in een tijd waarin via internet ook jaren later nog informatie over kinderen is terug te vinden. Ouders tonen hier vaak begrip voor. Met de direct betrokkenen wordt uiteraard wel open gecommuniceerd.

Toelichting bij communicatie

Het vertrouwen van ouders in school is een voorwaarde om dit soort gebeurtenissen in goede banen te leiden. Goede, tijdige en frequente communicatie is belangrijk om het vertrouwen te behouden. Ouders willen graag geïnformeerd worden en garanties krijgen dat hun kind veilig is op school. 100 % veilig is een illusie, het is belangrijk hier ook geen beloftes over te doen. Ook hoeft niet iedereen van alles op de hoogte te zijn. Mogelijkheden voor communicatie

- Informeer betrokken ouders zo spoedig mogelijk middels een zakelijke brief/email. Geef daarin beknopte informatie over het incident en de maatregelen die getroffen zijn. Maak hierbij eventueel onderscheid tussen bijvoorbeeld de ouders in de klas waar het gedrag heeft plaatsgevonden en de rest van de school. Laat weten wanneer/of hier weer over gecommuniceerd wordt.

- Vertel aan ouders hoe de kinderen op school zijn geïnformeerd of geïnformeerd worden over wat gaande is.

- Vraag ouders om in het belang van de kinderen de rust te bewaren en geen uitspraken te doen naar mensen buiten de school.

- Geef ouders de gelegenheid een afspraak te maken om vragen te stellen.

- Houd als directie/bestuur een spreekuur waar ouders de gelegenheid krijgen tot het stellen van vragen.

- Richt een spreekuur in op school, bemenst door externe deskundigen, waar ouders terecht kunnen voor hulp/vragen over bijv. hun zorgen of normale seksuele ontwikkeling.

- Bij ernstige incidenten kan de school een ouderavond organiseren samen met

vertegenwoordigers van GGD, CJG/wijkteam en politie. Er moet dan voldoende informatie te geven zijn over wat er gebeurd is en wat de school heeft gedaan in reactie hierop. Hoewel een ouderavond voor veel scholen een bekende activiteit is, past hier een zorgvuldige overweging. De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie.

5. Wat zijn de vervolgstappen

We houden het logboek bij.

- De directie gaat na of alles volgens gemaakte afspraken verloopt.
- We zijn alert op signalen.
- We gebruiken het incident als aanleiding om het huidige beleid op het gebied van sociale en fysieke veiligheid en integriteit te evalueren en bij te stellen waar nodig.

Toelichting bij vervolg

Een incident is een goede aanleiding om beleid op het gebied van sociale en fysieke veiligheid en integriteit te evalueren en bij te stellen als dit nodig is. Het is verstandig om gebruik te maken van lokale/landelijke expertise buiten de school. In de communicatie met ouders kan dit ook aangekondigd worden. Mogelijkheden voor vervolg

- We onderzoeken of er onveilige plekken in en om de school zijn en nemen waar mogelijk maatregelen om de veiligheid te vergroten.
- We onderzoeken of er mogelijke onveilige momenten tijdens/rond schooltijd kunnen voorkomen en nemen waar mogelijk maatregelen om de veiligheid te vergroten.
- We organiseren een training voor de leerkrachten over normale seksuele ontwikkeling van leerlingen en hoe leerkrachten het gesprek met leerlingen aan kunnen gaan over grensbepaling.
- We organiseren een bijeenkomst voor alle ouders met deskundigen van de GGD waarin informatie wordt gegeven over de normale seksuele ontwikkeling van kinderen. Dit heeft alleen zin als ouders hier open voor staan en niet nog een keer hun ongenoegen willen uiten.

Ambitie

1. Veilige omgeving voor leerlingen en ouders, waarin de fysieke veiligheid en integriteit gewaarborgd kan worden.
2. Lage handelingsverlegenheid

Concrete opbrengst

1. Medewerkers volgen het stappenplan zoals beschreven in de kwaliteitskaart
2. Het incident logboek formulier is ingevuld.

Hoe weten we dat het het gewenste effect heeft

1. Leerkrachten weten van het bestaan van deze kwaliteitskaart.
2. Leerkrachten weten deze te vinden.
3. Het gesprek over deze zaken kan gevoerd worden.

Gerelateerde kwaliteitskaarten

1. Schoolveiligheidsplan
2. Monitor sociale veiligheid en welbevinden leerlingen
3. Kind en Veiligheid

